

que hi ha Artana, que allí em parlaren de les *olive-res fargues*. No cal dir que l'explicació per un cert *Fargues*, que els informants gandesans o tort. donen a *AlcM*, és la vana llegenda etimològica de sempre.

Fargar, fargat, V. farga (FABRE) Fargo, V. fargalada Farguer, V. farga (FABRE)

FARIBOLA, del fr. popular *faribole*, ja usat en el S. xvi (Rabelais).

+FARIDA, 'inclinació d'una persona o animal', 'instint del gos de seguir la caça', mall., probablement de l'àr. *farīda* 'cosa preceptuada, establerta, fixada' (d'on també 'impost, contribució', 'llei sancionada, precepte diví'). □ 1.ª doc.: 1840, *DFgra*.

Ja ho recull amb el sentit de 'rastre d'un animal caçat': «per sa *ferida*: por el rastro», «quest: *rastro, pista*». Les definicions del *Damen*. i d'*AlcM* ja tiren més a interpretar tendenciosament el sentit del mot, a fi d'encaixar-lo en el de *ferida* (= *blesure, wound*), i no cal dir que grafien *ferida* amb *e* i el confonen dins l'article *ferida*: «la señal que deja impresa en la tierra cualquier cosa que ha pasado por ella: *rastro, vestigium*», però el *DAG.*, amb més esma, grafia *farida* i defineix «instint dels gossos en seguir la caça pel rastre». Car es tracta de l'àr. (clàssic, medieval i vulgar) *farīda* derivat de l'arrel de l'àrab general *f-r-d* «donner (Dieu) des préceptes, des lois à --», «imposer une obligation», «assigner, imposer» (Lane; Dozy, *Suppl.* II, 254-5). Els moros devien judicar les inclinacions fortes de les persones (*AlcM*, § 6) i l'instint dels gossos, com una cosa que els havia estat injectada (*instinguere, instinctus*) per la voluntat divina o per la natura mateixa.

La paraula *farīda* amb aquest valor és una derivació normal segons la morfologia semítica, i de fet és un mot documentat a sacietat per les fonts de l'àrab usual a Espanya: *alfarida* «estatuto, ley sancionada, precepto divino» figura en les *Leyes de Moros* de Castella, S. xv (*Memorial Hist. Esp.* v, 201), «précepte, loi; prescription divine» en els diccs. clàssics; d'on aplicacions vulgars: 'impost, contribució' ja documentat en el nostre *RMA.*, en el *Holal*, en el Maqrizí, etc.; l'*imâm farīdati*, en els textos de Hayyân-Bassâm i d'Abendjebair, que reproduceix, Dozy és el 'cap, president o perceptor de les contribucions' (Abenhayan conta que en una revolta van matar tothom fins a l'*imâm* de la *farīda*), i el *Holal* comenta la *sunna farīdati* o 'llei d'un impost'. És un mot de la mateixa família que *AL-FARDA*.

FARIGOLA, 'thymus vulgaris', antigament *ferigola*, denominació comuna amb l'oc. ant. i mod. *ferigola*, nicenc *ferigola* i lígur-genovès *ferùgola*, d'origen incert, però de cap manera no pot ser cap derivat de FERRUM (ni de *ferraria* ni del seu equivalent *οιδηριτης*) per l'evident impossibilitat fonètica (mai no ha tingut *rr*, sinó que ha començat per *fri-* o *feri-*) i perquè la *ferraria* i noms semblants només han designat

herbes ben diferents; és també molt inversemblant que vingui del ll. *fĭlĭcŭla* 'falzia', 'falguereta', cosa que no toparia amb cap dificultat fonètica, però tampoc no és la mateixa herba, ni hi té més que vaga semblança de grandària i forma; tenint en compte que l'ofici principal del thymus ha estat sempre aromatitzar les begudes, pocions i sopes, i fer això es diu *ferigolar* en provençal, aquest verb pot ser una alteració de *freigrolar provinent de *FRAGRORARE derivat de FRAGRARE 'exhalar flaire' (per l'intermedi de *FLAGRORE, oc. ant. *flairor* 'fragància'), d'on el nom d'herba *ferigola* format segons aquell verb (potser ajudant-hi el model del nom de planta existent *FILICULA* 'falzia'). □ 1.ª doc.: *ferigola* i *frigola*, cat., 1262; *ferigola* oc., 1150.

En els comptes de la casa de l'Infant Pere (després Pere el Gran) en l'any 1262, figura en tres comptes diferents «*ferigola*, -viii- diners», «*farigola*, -xvii- sols.» i «*frigola*, -xvi- diners»: ¹ salta a la vista que FERRINO es pot contraure en *fri-* en cap cas (cosa que per si sola ja bastaria per descartar l'etimologia *FERRICULA). Les grafies i variants antigues i modernes són totes unànimement de *feri-* o *fri-* (no n'hi ha amb *-rr-*).²

Trobem aquest nom sovint en antiga documentació catalana: El *Llibre de Cuina* valencià del S. xiv escriu *feriguola* (*BSCC* xvi, 172). En efecte és sabut que el thymus ha estat molt usat pels cuiners per donar aroma a plats especials o vulgars (la sopa de farigola que menjo des de noi, sovint, i ara cada vespre),³ i que fins se n'han servit grans cocs: el de Pere el Gran en devia fer, es veu, consum ben copiós. Però també servia per preparar altres begudes, o bé pocions curatives (d'ací el timol, etc.): «un doblor petit hon ha *frigola*», doc. ross. de 1421 (*InuLC*); «haja<s> saliva e *frigola*, ploma de perdius e sal, e sia molt bolit, tot ensemps ab vi», «lo matí sia-li torcat lo dors e los membres ab *frigor*' e ab menil»⁴ preceptua el veterinari de la Manescalía de Batllori (*AORBB* v, 212, 206), que és d'aquell mateix temps o poc abans; i el *Breviari d'Amor* de Matfré Ermengaut de Beziers (1288) diu que els autors recomanen usar-lo contra el 'desfici': «a defessi, dizo li auctor, / es bon uzar *ferigola*» (v. 7061), cosa que la versió catalana del S. xiv tradueix «la *frigola* cuyta ab vin es contra desfeci» (*DBal.*).

Més tard trobem adés *frigola* adés *ferigola* (amb *-r-* simple): «*frigola* o tomillo: thimus», OPou; ⁵ *ferigola* a Valls el 1402, si bé allà ho usaven com a malnom d'una dona «Na *Ferigola*» (*BDLC* x, 9); «espich sèltich --- és fet a manolls, axí com la *farigola*» en el *Llibre de Conexenses de spícies* de 1455 de la Bibl. Univ. Bna., t^o 18; i *AlcM* cita *ferigola* en el *Flos Medicinae* del S. xv, i *frigola* en Miquel Agustí (Banyoles-Perpinyà, 1617). En una vella cançó popular figura «la dida feya un bon foc / de *ferigola* y sajulida» en una versió en fonètica cat. or., responent a «de *timons* y sajolida» d'una versió occidental (MilàF, *Romllo.*, 33.6, l i 1). Belv. (1803) i el seu abreuador Roca Cerdà (1806) porten «*farigola*: tomillo», però aquest, a la fe d'errades ho fa corregir en *frigola*, p. 217, i de nou p. 218.

Són nombroses les dades que en tinc modernes.